

KOMISJA EWALUACJI NAUKI

2023-2027

Warszawa, dn. 13 listopada 2025 r.

Pan
Karol Nawrocki
Prezydent
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Prezydencie,

Komisja Ewaluacji Nauki wyraża głębokie zaniepokojenie poziomem finansowania nauki i szkolnictwa wyższego przewidzianym w projekcie budżetu państwa na rok 2026. Utrzymanie dotychczasowego poziomu nakładów utrwała długotrwały trend realnego obniżania wydatków w tym obszarze, co prowadzi do dalszej marginalizacji roli nauki w rozwoju naszego kraju.

Według dostępnych danych, nakłady na naukę i szkolnictwo wyższe w budżecie państwa na 2025r. oszacowano na nieco ponad 1 % PKB, co jest wartością kilkukrotnie niższą od średnich nakładów krajów członkowskich OECD na naukę i szkolnictwo wyższe. Taka dysproporcja wskazuje, że Polska nie ma obecnie realnych możliwości konkurencyjności w obszarze badań i innowacji z krajami o rozwiniętym potencjale naukowym.

Komisja Ewaluacji Nauki podkreśla, że bez trwałego wzmocnienia finansowania nauki nie jest możliwe utrzymanie konkurencyjności gospodarki, bezpieczeństwa technologicznego, ani rozwoju społeczeństwa opartego na wiedzy. Grozi to zatrzymaniem lub nawet cofnięciem rozwoju Polski jako nowoczesnego suwerennego państwa.

Krótkoterminowe oszczędności budżetowe mogą przynosić bieżące korzyści fiskalne, jednak w dłuższej perspektywie skutkują systemową erozją potencjału badawczego i kadrowego Polski. W efekcie praca w podmiotach systemu szkolnictwa wyższego i nauki staje się coraz mniej atrakcyjna dla młodych, ambitnych absolwentów, tracąc zdolność przyciągania utalentowanych badaczy.

W naszej opinii główne przyczyny tego zjawiska to m.in.:

1. Wynagrodzenia na stanowiskach asystenta i adiunkta pozostają w wielu dziedzinach kilkukrotnie niższe od przeciętnego poziomu w sektorze prywatnym, co znacząco ogranicza atrakcyjność kariery akademickiej dla młodych osób. Dotyczy to również wysokości stypendiów doktoranckich w szkołach doktorskich.
2. Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura badawcza oraz niskie nakłady na finansowanie badań naukowych w podmiotach szkolnictwa wyższego i nauki utrudniają prowadzenie badań na poziomie odpowiadającym standardom międzynarodowym. W konsekwencji praca w tych jednostkach nie zapewnia odpowiednich perspektyw rozwoju i budowania kariery naukowej.

Wszystkie te problemy wynikają z jednego źródła – poważnego niedofinansowania nauki i szkolnictwa wyższego. Bez realnej zmiany podejścia finansowego państwa nie da się osiągnąć trwałego rozwoju opartego na wiedzy i innowacjach. Warto podkreślić, że skutkiem niedofinansowania podmiotów szkolnictwa wyższego i nauki jest sztywność struktury wydatków: zdecydowaną większość środków przeznacza się na wynagrodzenia, a znaczną część pozostałych – na utrzymanie infrastruktury. W rezultacie faktyczne nakłady na badania – zakup materiałów, rozwój aparatury, mobilność naukowców czy publikacje – stanowią jedynie kilka procent budżetów większości jednostek naukowych. Oznacza to, że realne środki przeznaczane na działalność naukową w skali budżetu państwa są symboliczne, rzędu dziesiątych części promila.

Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest narastająca luka pokoleniowa w podmiotach nauki i szkolnictwa wyższego, prowadząca do szeregu konsekwencji, które mają wpływ zarówno na system edukacji, jak też na rozwój badań naukowych, co wyraża się m.in. odpływem młodych naukowców oraz brakiem zainteresowania rozwojem kariery naukowej w szkołach doktorskich. W dłuższej perspektywie grozi to utratą zdolności do samodzielnego tworzenia innowacyjnych rozwiązań i uzależnieniem kraju od zagranicznych technologii. Przykładem obniżania oddziaływania polskiej nauki jest fakt, że Polska wciąż pozostaje płatnikiem netto w ramach najbardziej prestiżowych europejskich programów badawczych, takich jak programy Horizon. Dalsze utrzymywanie obecnego stanu będzie konsekwentnie pogłębiać dystans między Polską, a gospodarkami opartymi na wiedzy.

Mając na uwadze powyższe, Komisja Ewaluacji Nauki apeluje o podjęcie pilnych działań zmierzających do:

- I. Powiązania widełek wynagrodzeń pracowników podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki z obiektywnymi wskaźnikami makroekonomicznymi, w szczególności z wysokością przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej.
- II. Zwiększania nakładów na naukę i szkolnictwo wyższe o co najmniej 0,3 % produktu krajowego brutto rocznie, począwszy od 2026 r., aż do osiągnięcia poziomu 3 % PKB, przewidzianego w strategiach rozwoju państwa.
- III. Wprowadzenia minimalnego udziału wydatków przeznaczanych bezpośrednio na badania naukowe w budżetach podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki.
- IV. Zwiększenia poziomu finansowania państwowych instytucji grantowych, w szczególności Narodowego Centrum Nauki, tak aby skuteczność pozytywnego rozpatrywania wniosków grantowych osiągnęła poziom 20–25%.
- V. Opracowanie spójnej, wieloletniej strategii rozwoju nauki i szkolnictwa wyższego, wolnej od uwarunkowań światopoglądowych, która uzyska szeroką akceptację społeczną i polityczną. Pozwoli to na konsekwentną realizację przyjętej strategii rozwoju nauki i szkolnictwa wyższego, niezależnie od zmian politycznych w Polsce.

Łączę wyrazy szacunku

prof. dr hab. n. med. i n. o zdr. Filip M. Szymański

Przewodniczący Komisji Ewaluacji Nauki

/podpisano cyfrowo/